

פרשת עקב

למכירה כירה למאי נ"מ? לפירושי אשר כריתי לי³⁴¹ וכו'.

וגם בראשונים ראינו שלפעמים הם מביאים מלשונות העמים עיין למשל ברש"י דברים ג, ט שלומד מלשון אשכנז שקוראים לשלג שניר שכך הוא גם בלשון כנען, ובפרק כא פסוק יד שרש"י מביא מר' משה הדרשן שלומד מלשון פרסי שתתעמר פירושו תשתמש. שו"ר שהרחידי"א³⁴² מפרש "ומשנאו מן-יקומו" (דברים לג, יא) – לא יקומו – ש"מ" בלשון יוון האמיתי פירוש "לא".

גם בלשונות הרחוקות מלשון הקודש כגון השפות הלטיניות (אנגלית, צרפתית וכדומה) ישנם אלפי מילים הדומות למילים המקבילות בלשון הקודש כגון: אויר – air, ילד = child (i = י, l = ל, d = ד) ואכמ"ל.

אבל עם כל זאת יש לדעת שיש הפרש גדול בין לשון הקודש לשאר הלשונות וכשהיה מי שכתב שלא לומר "כל-מוצא פיי" (ח, ג) עם פא רפה כפי שמוכרח מדין אותיות בגי' כפ"ת דסמיך ליהו"א, מפני שבלשון צרפת "פיי" בפא רפה פירושו אין ואפס כתב עליו במנחת שי שאין לחוש ללשון צרפת, שאין מבטלין לשון הקודש מפני שאר הלשונות. ואני שמעתי בילדותי מי שרצה לרפות בית של "סביו ציון והקפודה" (תהלים מח, ג) מפני שדומה למילה סבו עם דגש בבית שבערבית פירושו לשון קללה וכמובן שאין לחוש לכך.³⁴³

הקשר בין לשון הקודש לשאר הלשונות³³⁶

ידוע הדבר שלשון הקודש שבה נברא העולם היא הלשון המתוקנת והמשוכללת ביותר, בה דברו בני האדם עד שבלל ה' את שפתם בעשותם את מגדל בבל. והנה הלשונות שנוצרו כשהקב"ה בלל את שפתם, מהם רחוקים מלשון הקודש ומהם קרובים³³⁷ בענן הארמית והערבית³³⁸ שהראשונים לומדים מהם פירוש של מילים בלשון הקודש שאיננו יודעים את משמעותם. וגם בגמרא מצאנו שחכמים "פענחו" מילים במקרא ע"פ שאר לשונות כמו שר"ע דורש במנחות לד: את המילה "לטטפת" – "טט" בכתפי שתיים, "פת" באפריקי שתיים, ומכאן שצריך לכתוב בתפילין ארבע פרשיות בארבעה בתים³³⁹.

ובגמרא סוכה לה. ת"ר פרי עץ הדר וכו' בן עזאי אומר אל תקרי הדר אלא הדר שכן בלשון יווני קורין למים הדר, ואיזו היא שגדל על כל מים הוי אומר זה אתרוג³⁴⁰. ובמסכת ר"ה דף כו. מאי משמע דהאי יובלא לישנא דדיכרא הוא דתניא אמר ר"ע כשהלכתי לערביא היו קורין לדכרא יובלא ואמר ר"ע כשהלכתי לגליא היו קורין לנדה גלמודה, מאי גלמודה? גמולה (מובדלת) דא מבעלה, ואמר ר"ע כשהלכתי לאפריקי היו קורין למעה קשיטה, למאי נפקא מינה? לפירושי מאה קשיטה דאורייתא מאה דנקי. אמר רבי כשהלכתי לכרכי הים היו קורין

³³⁶ כהקדמה כדאי לקרוא את המאמר בפרשת ויגש על לשון הקודש.

³³⁷ מ"מ המשיכו השפות "להתפתח" ולהשתנות כמו כל השפות ההסכמיות.

³³⁸ לשון ערב נקראת בלשוננו של הרמב"ם "עברית משובשת".

³³⁹ עיין בנחל קדומים לרחידי"א שדוחה את פירוש המהר"ל מפרג (אם כי לא לגמרי) דמדחזינן שהתורה רמזה ארבע בלשונות הגויים ללמד שיכול לומר שמע בכל לשון, ונוטה לדעתו של מהר"א נחום משם המקובלים דמאי דאמרו רז"ל "הן" בלשון יווני אחת וכיוצא דאמרו תיבה בלשון פרסי וכיוצא ודומה לזה לאו למימרא דתורתנו הקדושה דברה תורה בלשון ההוא אלא דתיבה זו לשון הקודש וכללו באותו לשון והם חיותם והתורה הכל בלשון הקודש ורז"ל הודיעונו שתיבה זו בלשון יווני וכדומה והיינו דאותו לשון לקח תיבה זו מלשון הקודש. (וע"ע בהמשך מ"ש הרחידי"א על פסוק "ואתא מרבבות קדש" בריש פרשת וזאת הברכה).

³⁴⁰ ובל נשכח את הרמב"ם בפה"מ שמסביר שגמרא זו ואחרות באות רק להראות היכן כתוב או רמוז בתורה את הדבר הידוע לנו משכבר שפרי עץ הדר זהו אתרוג. מ"מ לא היו מביאים חז"ל "אסמכתא" מיוונית אם לא שהיה לה קשר ללשון הקודש.

³⁴¹ המפרשים על החומש מפרשים חפרתי אבל כבר

אמר רש"י שפירוש מכירה הוא דרש המתיישב על הלשון. וכמוהו "וְגַם-מַיִם תִּקְרְוּ מֵאֵתָם בְּכֶסֶף". שמתפרש מלשון מכירה. ע"ע בהבנת המקרא לרווח במדבר ה, יח.

³⁴² חומת אנך שם אות ד.

³⁴³ עיין בדברינו על פרשת ויגש על המיוחד בלשון הקודש.